

Elinkeinokalatalouden kehitys ja näkymät

Jari Setälä

Luonnonvarakeskus

Kalatalouden innovaatiopäivät 2019

7.11.2019

Vantaa

Esitelmän rakenne

- Kalatalouden keskeiset tavoitteet
- Kalatalouden kehitys
  - Kalastus
  - Vesiviljely
  - Kauppa ja jalostus
  - Hallinto
- Kalatalouden tulevaisuuden näkymät

Tavoitteet

Kalatalouden keskeiset tavoitteet

- EMKR:n Suomen toimintaohjelma 2015-20
  - Tavoitteena on kilpailukykyinen toimintaympäristö, joka mahdollistaa toimialan kestäväen kasvun ja uudistumisen
  - Painopisteenä kotimaisen alkutuotannon kehittäminen
    - Kalastuksessa toiminnan uusiutuminen
      - Uudet toimintamallit, tuotteet ja markkinat sekä saaliin arvon lisäys
    - Vesiviljelyssä erityisesti kestävä kasvu
    - Kauppa ja jalostus tukevat alkutuotannon kehitystä
      - Keräily, tuotekehitys, markkinointi ja vienti
  - Kustannustehokas, johdonmukainen ja asiakaslähtöinen hallinto

Kalatalouden kehitys 2015 - 2019

Silakalla paljon mahdollisuuksia

- Kalajauhotehdas kalatalouden menestystarina
  - Merkittävä uusi kotimainen markkina
  - Vakauttanut silakan tuottajahintoja
  - Luonut edellytykset kotimaiselle ravinteiden kierrätyskalarehulle
- Toimijakohtaiset käyttöoikeudet ja kalastuskiintiöt helpottamaan tuotannon suunnittelua
- Kokonaiskiintiöiden supistuminen ongelma
- Miten käy turkistalouden?
- Dioksiinit vähentymässä
- Kiinnostus elintarvikesilakkaan kasvanut

Rannikkokalastuksen vaikeudet jatkuvat

- Hylkeet ja merimetsot suurin ongelma
- Ympäristöolosuhteiden muutokset vaikuttavat kaloihin ja kalastukseen
- Tukien heikkeneminen ja byrokratian kasvu kismittävät
- 1-ryhmäläisten määrä ja arvolajien saalis vähentynyt
- Lähikalabuumi menossa
- Innovaatio-ohjelmassa etsitään ratkaisuja hyljeongelmaan
- Merimetsojen aiheuttamat ongelmat tiedostetaan paremmin

Sisävesikalastus kehittyy

- Ympäristömuutokset näkyvät sisävesilläkin
- Kuha- ja muikkukannat kasvussa, rapu merkittävä, särkikalojen hyödyntäminen
- Kasvava sisävesikalalan kysyntä
- Kalastajien yhteistyö tiivistynyt
- Uusia 1-ryhmän kalastajia
- Kalatalousryhmien rooli tärkeä
- Kaupallisen sisävesikalastuksen kehittämisohjelma
- Kalastuslupien saatavuus ongelma

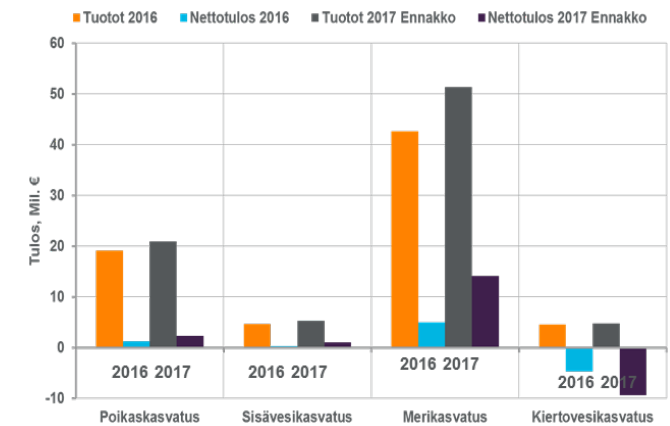
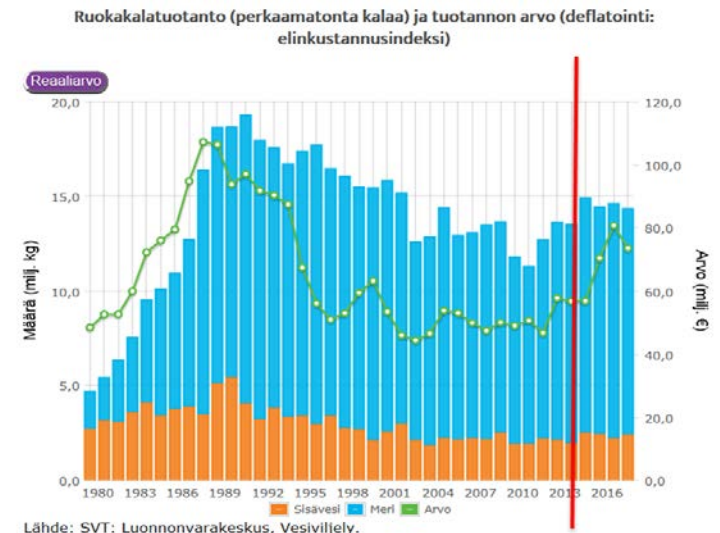

Vesiviljely kasvun kynnyksellä?

- Manner-Suomen tavoite + 12 Milj. kg
- Tuotannon lisäys 1 Milj. kg
- Lisäkapasiteettia syntynyt >

Meri	1,6 M. kg
Sisävesi	0,5 M. kg
<u>Kiertovesi</u>	<u>1,7 M. kg</u>
Yhteensä	3,8 M. kg

- Tuotannon arvo noussut merkittävästi
- Kiertovesilaitoksiin investoitu rohkeasti, mutta ruokakalatuotanto toistaiseksi kannattamatonta
- Merilaitosten kannattavuus ollut poikkeuksellisen hyvä
- Ympäristölupien saamisen epävarmuus edelleen pääongelma
- Markkinahinnat tänä syksynä alhaalla

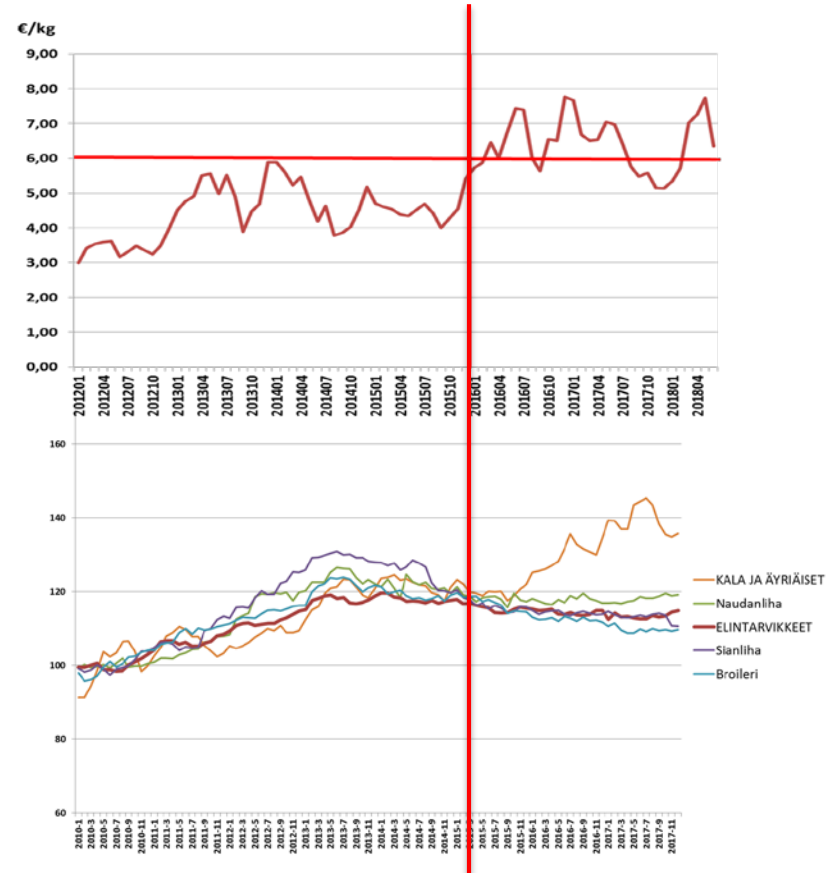

Lähde: Luke, Kalatalouden toimialakatsaus 2019

Kaupassa ja jalostuksessa ollut vipinä

- Lohen hinta korkealla tasolla, mikä vähensi kalan kulutusta ja tuontia
- Jalostussektorin arvo kasvoi
- Kalanjalostus kansainvälistyy, keskittyy ja integroituu alkutuotantoon ja kauppaan
- Paljon yritysjärjestelyjä
- Muiden elintarvikkeiden halpuutus
- Kalan asema kaikissa kauppaketjuissa parantunut
- Korkean hinnan aikana panostettu valikoimiin, ympäristöystävällisyyteen ja vastuullisuuteen

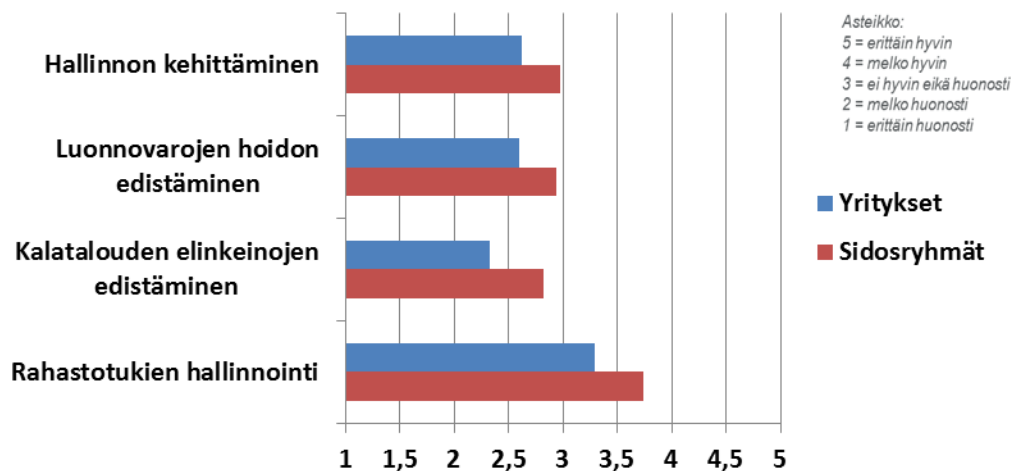
Lohen tuontihinnat 2012-2018

Elintarvikkeiden hintaindeksien kehitys

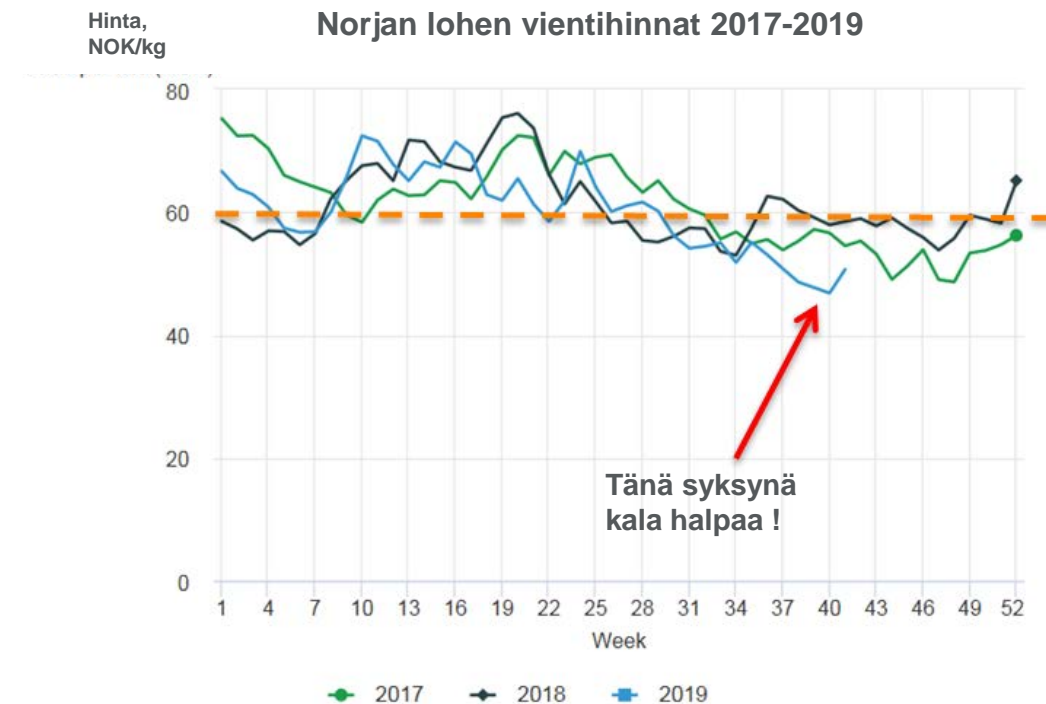
Hallinnointi kustannustehokasta – elinkeinojen edistäminen tehotonta

- Pienillä resursseilla asiakaspalvelu parantunut
- Rahaston hallinnointi on parantunut, mutta elinkeinojen kehittämisessä ei ole edistytty yrittäjiä tyydyttävästi
- Yrittäjät sidosryhmiä kriittisempiä
- Merkittävimpien ongelmien ratkaisujen avaimet ovat ympäristöhallinnolla

Tulevaisuuden näkymät

Lohen maailmanmarkkinoilla isot vaikutukset

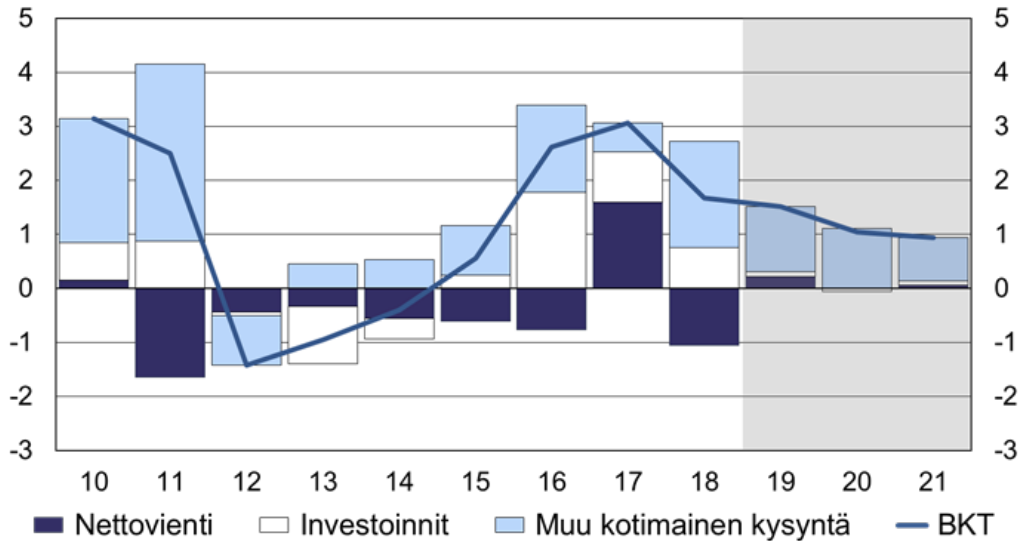
Source: Export of salmon, Statistics Norway.

- Lohi halpaa
  - Paljon hintakampanjoita
  - Kalan kulutus kasvaa
  - Kauppa ja jalostus panostaa lohikauppaan
  - Alkutuotannolla kannattavuus-ongelmia
- Lohi kallista
  - Vähemmän hintakampanjoita
  - Kalan kulutus vähenee
  - Kauppa panostaa valikoimiin
  - Jalostus etsii vaihtoehtoisia raaka-aineita
  - Alkutuotannolla menee paremmin

Yleisin veikkaus on, että korkea hintataso jatkuu
Lohen hintakehitystä vaikea ennustaa

Joka taloustilanteessa osataan elää

BKT:n kasvu Suomessa ja siihen vaikuttavat tekijät
prosenttiyksikköä

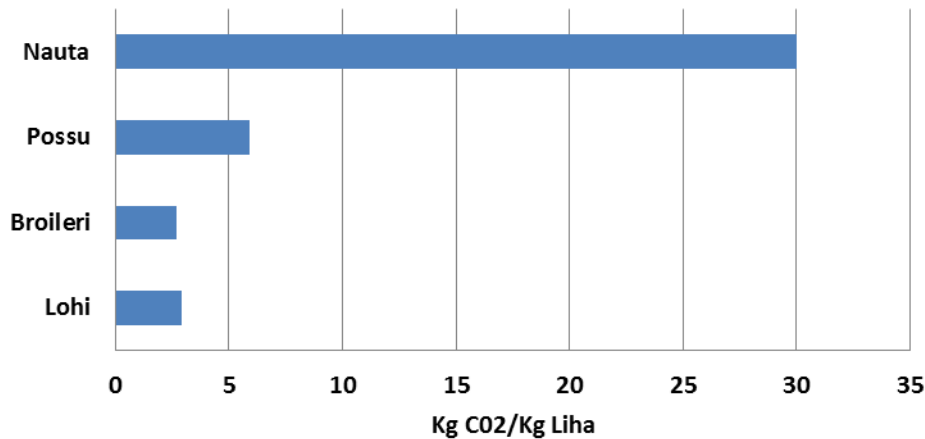
Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

- Ruoka ei ole kovin suhdanneherkkä tuote
- Taloustilanne ei merkittävästi vaikuta kalatalouteen
- Noususuhdanteessa vaikea saada kalatalouteen työntekijöitä
- Kalatalouden kehittämiseen kannattaa laskusuhdanteessa panostaa

Ilmastonmuutos pysähdyttää

Hiilijalanjälki

Source: Mowi, Mekonnen, M.M. & Hoekstra A.Y. (2010), Ytrestøyl et. al. (2014), SINTEF Report (2009) Carbon Footprint and energy use of Norwegian seafood products, IME (2013), SARF, (2014) Scottish Aquaculture's Utilisation of Environmental Resources

- Ilmastonmuutoksen uskotaan jatkuvan vähintään nykyvauhtia
- Ilmaston ja ympäristön muutokset vaikuttavat suoraan ja epäsuoraan kalatalouden toimintaedellytyksiin
- Vaikutukset voivat olla kalataloudelle edullisia tai haitallisia
- Ympäristövaikutuksia tulisi tarkastella kokonaisvaltaisemmin

Kala pitäisi viedä ilmastoystävällisen ruokapolitiikan keskiöön!

Kulutuskäyttäytyminen muutoksessa?

- Muutokset kulutusikäyttäytymisessä olleet perinteisesti hyvin hitaita
- Onko kuluttajien arvot ja kulutusikäyttäytyminen murroksessa?
- Sosiaalinen media muutostekijänä
  - Trendit ja ilmiöt leviävät salamana
  - Ruoasta identiteetin ilmaisuväline
  - Ruoka on elämyksiä ja palveluita
  - Kulutus yksilöityy
    - Ajaako aika massatuotteiden ohi?

Kulutuksen pirstaloituminen

- Kalliiden erikoistuotteiden lisäksi edullisten perustuotteiden kysyntä kasvaa
- Ruoan tuotanto keskittyy ja kansainväliset tehotuotetut tasalaatuiset pitkälle jalostetut tuotteet valtaavat markkinoita > Kuluttaja tukeutuu tunnettuihin brändeihin
- Ruoan alkuperä hämärtyy > Kuluttaja kaipaa tietoa tuotannosta, tarinat puhuttelevat
- Villiruoka mitä suurinta luksusta

Teknologian tuomat uudet mahdollisuudet

- Ruoantuotannon teknologiset ratkaisut
  - Tuotannon automatisaatio, robotit
  - Uudet tuotantoteknologiat
    - Luonnonolojen hallinta:
    - Satokausi on aina!
- Lisäarvotuotteiden läpimurto
  - Sivuvirrat hyödynnetään
  - Kaikki käytetään!
- Ruokakin halutaan netflixpalveluna
  - IT-teknologia ja uudet palvelumallit luovat kasvumahdollisuuksia elintarvikeketjuun
  - Verkkokaupat, suosittelualgoritmit ja digitaalinen personointi, ruokavalion optimointi kehontoimintoja mittaamalla

Yllättävät vaikeasti ennakoitavat isot muutokset

- Kauppapolitiikan täyskäännökset
  - USAn ja Kiinan kauppasodan laajeneminen
  - Venäjän kaupan avautuminen
- Ruokakriisit
  - Haitallisia tai edullisia vaikutuksia
- Kalataudit
- Täyskiellot

Tärkeitä kysymyksiä tulevaisuudesta

- Kuinka paljon Norjan lohikalojen tuotanto kasvaa?
  - Mitkä ovat avomeri- ja kiertovesikasvatuksen todelliset mahdollisuudet?
  - Saadaanko perinteisen tuotannon ongelmia ratkaistua (kalatäit, leväkukinnat)?
  - Aasian kysynnän ja tuotannon kehitys?
- Saako kotimainen alkutuotanto uuden mahdollisuuden?
  - Löydetäänkö vihdoinkin yhteinen sävel ympäristörajoitteiden ratkaisuun?
  - Tuottaako elinkeinojen ja tutkimuksen yhteistyöverkostot läpimurtoja?
  - Pääseekö kalatalous samalle viivalle muun elintarviketuotannon kanssa?
- Lisääkö jalostuksen keskittyminen kilpailukykyä vai kilpailua?
  - Saadaanko kotimaista kalaa vai joudutaanko turvautumaan tuontiin?
  - Lähteekö vienti vetämään vai painitaanko kotimarkkinaosuuksista?
  - Onnistutaanko vastaamaan muuttuvien markkinoiden tarpeisiin?

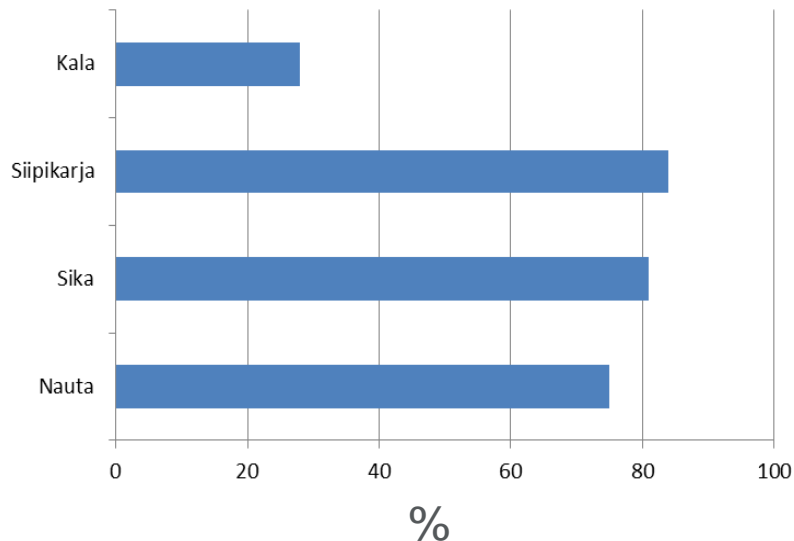
Mihin pitäisi jatkossa panostaa?

- Varauduttava toimintaympäristön moninaisiin muutoksiin
  - Kalatalouden toiminnan oltava kilpailukykyistä ja joustavaa
- Viestinnällä yhteiskunnan hyväksyntää ja nostetta
  - Kalasta kehon ja mielen hyvinvointia (Terveellisyys)
  - Kala – ympäristövastuullinen valinta (Ympäristöystävällisyys)
    - Käännettävä ilmastonmuutos kalatalouden mahdollisuudeksi
    - Tuotettava aktiivisesti ja läpinäkyvästi tietoa kalatalouden todellisista ympäristövaikutuksista
    - Saatava aikaan tuloksellisempaa yhteistyötä ympäristöhallinnon kanssa
  - Otetaan kansallinen vastuu oman ruoan tuotannosta (Omavaraisuus)
  - Elantoa ja elämyksiä kalasta (Talous ja työllisyys)
- Panostettava kilpailukykyä parantavaan teknologiaan ja tuotekehitykseen
- Aloittavia yrittäjiä tuettava tehokkaammin
- Innovaatio-ohjelmien yhteistyöverkostot tuottamaan kaupallisesti toimivia ratkaisuja ja innovaatioita

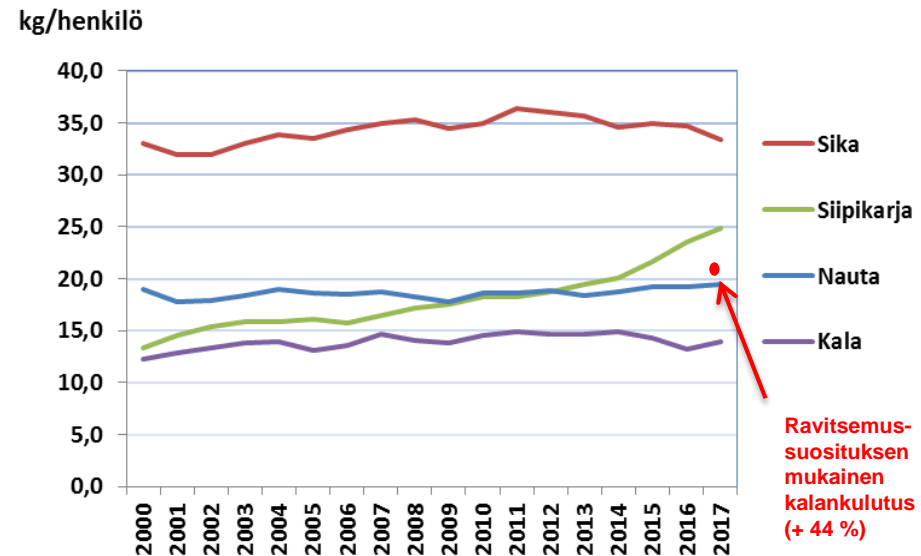
Kansainvälinen asiantuntijapaneeli: Kalan käytön lisäämisellä valtava merkitys ilmastonmuutoksen torjunnassa!

- Suomessa on kalan osalta paljon umpeen kurottavaa

Kotimaisen osuus kulutuksesta 2018

Lihan ja kalan kulutus Suomessa 2000-2017

- Suomessa ravitsemussuosituksen mukaiseen kalankulutukseen (2,5 annosta/vko) tarvitaan **lisää noin 50 miljoonaa kiloa kalaa**

Kiitos!

